

De stad is één grote puzzel. Verkeer, woningen en bedrijven vechten om de schaarse ruimte. Ook moet er genoeg groen zijn om aangenaam te leven. Over dat puzzelstukje natuur gaat het recent verschenen boek *Wild Amsterdam*.

STAD VAN BOMEN, w

TEKST: WIM CREZEE

ILLUSTRATIE: SUSANNE LAWS

Wie weleens een prentbriefkaart van Amsterdam uit de vorige eeuw bekijkt, valt twee dingen op: minder auto's op straat, maar ook veel minder struiken en bomen. De stad is de afgelopen tientallen jaren onmiskenbaar groener geworden. Ook over het beheer van het groen wordt anders gedacht dan vroeger. Voorbij is de tijd dat van gemeentewege alles glad en strak geschoren werd. Dat vond men toen 'netjes'. Kijk nu eens: weelderige bermen en wild bloeiende perkjes.

Met een beetje fantasie zou je kunnen zeggen dat de natuur beter af is in de grote stad dan op het platteland. Soortenrijkdom is daarvoor een mooie maatstaf. Hoeveel soorten vogels, bomen, struiken of bijen leven er in een bepaald gebied? Het boek *Wild Amsterdam*, uitgegeven ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan van de Amsterdamse afdeling van de Koninklijke Nederlandse Natuurvereniging (KNNV), maakt de balans op.

Floriade

Het hoofdstuk over de stadsparken is optimistisch over de biodiversiteit. Neem het Amstelpark, minder populair dan het Vondelpark, maar even groot. Dit park is het restant van de internationale tuinbouwtenoonstelling Floriade die in 1972 in Amsterdam gehouden werd. Nog steeds zijn er een Japanse en een Italiaanse

tuin, een Belgische kloostertuin, de rododendronvallei en de verschillende paviljoens die in die tijd zijn aangelegd.

In dit park staan veel bijzondere soorten bomen, zoals de witte moerbeik, de doorniep en de katsoeraboom. Je mag er niet fietsen en honden moeten aan de lijn. Dat helpt ongetwijfeld bij het aantal zoogdieren dat hier leeft. De leden van de KNNV hebben hier vossen, boommarters, hermelijnen, wezels en zeven soorten vleermuizen gespot. Verder hebben ze in de loop van de tijd zo'n 135 soorten vogels genoteerd. Ook vlinderliefhebbers kunnen hier hun hart ophalen. Het Amstelpark telt maar liefst 180 soorten nachtvlinders en 25 soorten dagvlinders.

Ook begraafplaatsen zijn plekken waar flora en fauna lekker hun gang kunnen gaan. 's Nachts is het er stil en donker, ideaal voor vleermuizen. De Nieuwe Ooster is tevens een arboretum (bomenpark). Een paar jaar geleden werd er de duizendste boomsoort geplant. Voor de kenners: in deze enorme verzameling zitten curiosa als de zakdoekjesboom en de doodsheideboom. Verder telt deze begraafplaats 38 soorten eiken en 68 verschillende esdoorns.

De kleinste begraafplaats van Amsterdam is Huis te Vraag (2,5 hectare), vlak bij de Schinkel. Veel tombes zijn begroeid met mossen en korstmossen. 'Er heerst rust onder de mooie bomen, waaronder de dubbelbloemige paardenkastanje', lezen we.

Dieën en kraggen

Wild Amsterdam, rijkelijk vormgegeven met foto's, illustraties en kaartjes, is geschreven door een groot aantal auteurs. Dat zorgt ervoor dat de inhoud even bont is als de natuur zelf. Zo lezen we in een hoofdstuk over 'natuurlijk inclusief bouwen' over de 3-30-300-regel die door het gemeentebestuur gehanteerd wordt bij de inrichting van woonwijken. Zie je vanuit elke woning drie bomen? Valt dertig procent van je woonwijk onder de schaduw van bomen? Is er binnen driehonderd meter van elke woning een park of plantsoen?

Een hoofdstuk verderop vertelt het verhaal over het Amsterdamse Bos. De aanleg ervan duurde tientallen jaren, deels als werklozenproject in de jaren dertig. In al die jaren veranderde de visie op de inrichting van zo'n bos. Dat is de reden dat in het noordelijke deel, dat het eerst werd aangelegd, zich veel slingerende paden bevinden. In het zuidelijke deel zijn de paden juist recht. De romantisch visie op een bos had plaatsgemaakt voor de nieuwe zakelijkheid.

Het hoofdstuk over landelijk Noord, 'het land van dieën, kraggen en tillen', doet je meteen verlangen naar een fietstochtje die kant op.

Toendra

Een andere auteur duikt in de geschiedenis. De plek waar tegenwoordig Amsterdam ligt, was in de ijstijd (veel eeuwen voor het begin van onze jaartelling) nog

niet herkenbaar in het landschap. Amsterdam maakte deel uit van een toendra waarop mammoeten en wolharige neushoorns liepen. Bij de aanleg van IJburg werden hun resten teruggevonden in het zand. Na de laatste ijstijd raakte de Europese toendra begroeid met bos. De boomzaden kwamen één voor één terug uit het warmere zuiden. De smeltende ijskappen zorgden voor een stijging van de zeespiegel en de plek waar later Amsterdam zou ontstaan, veranderde langzaam in een rivierdelta met een moe-

FOTOGRAFIE: SLAWS, EVA PLEVER

OSSEN EN VOGELS

IN DE TOEKOMST VLIEGT HIER DE MEDITERRANE DWERGGOORUIL

rasbos. Planten en dieren reageren op klimaatveranderingen.

In de zogenaamde 'Kleine IJstijd' (tussen 1450 en 1850, geen echte ijstijd, maar wel lange, strenge winters) was de bonte kraai een vaak aanwezige winter-

gast. Dat weten we omdat ze regelmatig natuurgetrouw zijn afgebeeld op prachtige schilderijen van de winterse taferelen uit die periode. Uit vogelgidsen kon de schilder niet hebben geput, want die bestonden toen nog niet. Tegenwoordig is de bonte kraai bij ons een zeldzaamheid en overwintert deze vogel meestal in Scandinavië. Daar staat weer tegenover dat het verspreidingsgebied van andere vogels ten gevolge van de opwarming langzaam naar ons land toe beweegt. Binnen een eeuw kunnen we bijvoorbeeld de mediterrane dwergoor-

uil in Amsterdam verwelkomen, zo is de verwachting van de auteur.

Bomenbunkers

Nog zo'n opmerkelijk weetje uit het boek: het IJ ter hoogte van het Centraal Station is op veel plekken vijftien meter diep. Daar leven baars, bot en haring, respectievelijk zoet-, brak- en zoutminnende vissoorten. Vreemd? Niet als je weet dat het water daar 'gelaagd' is. Als de sluizen in IJmuiden worden gesloten, stroomt er zout zeewater uit de Noordzee via het kanaal naar het IJ. Zout water is zwaarder dan

zoet water. In de zoete bovenlaag zwemt baars, in de brakke tussenlaag bot en in de zoute onderlaag haring. Zo vertellen deze drie vissoorten het verhaal over het Amsterdamse water.

Tussen de hoofdstukken door staan interviews met biologen, natuurbeschermers en natuurvrienden die alles weten van pak 'm beet de gedragingen van een roofvogel die boven de stad zweeft op zoek naar een lekker hapje.

Ook bomenexpert Hans Kaljee komt aan het woord. Hij is een van de beheerders van de driehonderdduizend bomen die in de openbare ruimte van Amsterdam staan. Een boom vraagt ruimte, en die ruimte is er steeds minder, constateert hij. 'Bij het Centraal Station, de entree van de stad, wilden we graag weer iepen planten. Daarnaast hebben we rond het station ook Japanse zekova en Chinese netelbomen geplant. De ruimte boven de grond hebben die bomen wel, maar het probleem zit onder de grond. Fietsenkelders, riool, waterleiding, elektrische kabels, glasvezel... en daar zouden die wortels dan tussendoor moeten. De gemeente heeft toen gekozen voor een radicale oplossing: ondergrondse bomenbunkers, een soort betonnen schoendozen die als corridors de wortels de ruimte geven en ze beschermen tegen graafwerkzaamheden.'

Wild Amsterdam: De natuur van de stad, onder redactie van Rob Biersma, uitgeverij NoordBoek, 304 blz., € 29,90